

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА

Факультет/інститут Педагогічний

Кафедра теорії та методики дошкільної і спеціальної освіти

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОСНОВИ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ

Рівень вищої освіти –
(перший (бакалаврський) рівень)

Освітня програма «Дошкільна освіта»

Спеціальність: 012 Дошкільна освіта

Галузь знань: 01 Освіта/Педагогіка

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 1 від 26 серпня 2025р.

м. Івано-Франківськ – 2025р.

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Основи інклюзивного навчання
Викладач (-і)	Кудярьська Тетяна Романівна - доктор філософії, доцент кафедри теорії та методики дошкільної і спеціальної освіти
Контактний телефон викладача	(+38) 095 05 20 206
Е-mail викладача	tetiana.kudiarska@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	Очний/заочний
Обсяг дисципліни	6 кредитів ЄКТС, 180 год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	Асинхронна комунікація здійснюється впродовж усього процесу вивчення дисципліни, в межах робочого часу на https://d-learn.pnu.edu.ua/
Консультації	Комунікація відбувається згідно з розкладом занять - очно або дистанційно (посилання для входу є доступним в е-розкладі).
2. Анотація до навчальної дисципліни	
<u>Предметом</u> вивчення навчальної дисципліни є особливості розвитку та навчання дітей з особливостями розвитку та інклюзивні процеси в освіті України. «Основи інклюзивного навчання» - складова дисциплін професійної підготовки вихователів дітей раннього та дошкільного віку до професійної діяльності в умовах інклюзивного середовища закладів дошкільної освіти. Дисципліна вивчається здобувачами першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності «Дошкільна освіта».	
3. Мета та цілі навчальної дисципліни	
<u>Метою</u> вивчення навчальної дисципліни ознайомлення здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти із особливостями розвитку й навчання дітей з особливими освітніми потребами (ООП) в умовах інклюзивного середовища закладу освіти. <u>Основними цілями</u> вивчення дисципліни є формування у здобувачів компетентностей щодо концептуальних засад інклюзивного навчання, системи освіти дітей з ООП; уявлення про особливості психофізичного розвитку дітей; розуміння основних принципів і технологій організації освітнього процесу дітей з порушеннями розвитку.	
4. Програмні компетентності та результати навчання	
<u>Інтегральна компетентність</u>: здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми в галузі дошкільної освіти з розвитку, навчання дітей раннього і дошкільного віку, що передбачає застосування загальних психолого-педагогічних теорій і фахових методик дошкільної освіти, та характеризується комплексністю та невизначеністю умов. <u>Загальні компетентності (за стандартом вищої освіти України)</u>: КЗ-3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. <u>Загальні компетентності (за професійним стандартом)</u>: ЗК.01. Здатність діяти відповідально і свідомо на засадах поваги до прав і свобод людини та громадянина; реалізувати свої права і обов'язки; усвідомлювати цінності громадянського суспільства та необхідність його сталого розвитку (громадянська компетентність). ЗК.02. Здатність до міжособистісної взаємодії, роботи в команді, спілкування з представниками інших професійних груп різного рівня (соціальна компетентність). А2.2. Здатність обирати ефективні методи, форми та засоби організації освітнього процесу відповідно до запитів і потреб здобувачів освіти. А2.3. Здатність організовувати ігрову (провідну) і інші види дитячої діяльності та підтримувати види діяльності, ініційовані дитиною (організаційна компетентність).	

A2.4. Здатність забезпечувати здобуття дошкільної освіти дітьми з особливими потребами (організаційна компетентність).

B1.1. Здатність організувати фізично безпечне освітнє середовище (здоров'язбережувальна компетентність).

B1.1. Здатність до самоконтролю, саморегуляції та толерантної взаємодії (психоемоційна компетентність).

B2.2. Здатність залучати учасників освітнього процесу на засадах партнерства та взаємної відповідальності (педагогічне партнерство).

Спеціальні (фахові) компетентності (за стандартом вищої освіти України):

КС-1. Здатність працювати з джерелами навчальної та наукової інформації.

КС-10. Вміння складати Індивідуальну програму розвитку та необхідні для навчання дітей з особливими освітніми потребами документи, бути знайомими з універсальним дизайном в освіті та розумним пристосуванням.

КС-15. Здатність до індивідуального і диференційованого розвитку дітей раннього і дошкільного віку з особливими освітніми потребами відповідно до їхніх можливостей та потреб.

КС-19. Здатність до комунікативної взаємодії з дітьми, батьками, колегами.

КС-20. Здатність до самоосвіти, саморозвитку, до безперервності в освіті для постійного поглиблення загальноосвітньої та фахової підготовки, перетворення набуття освіти в процес, який триває впродовж усього життя людини.

Програмні результати навчання:

ПР-03. Розуміти природу і знати вікові особливості дітей з різними рівнями розвитку, особливості розвитку обдарованих дітей, індивідуальні відмінності дітей з особливими освітніми потребами.

ПР-07. Планувати освітній процес в закладах дошкільної освіти з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей та потреб дітей раннього і дошкільного віку, дітей з особливими освітніми потребами та складати прогнози щодо його ефективності.

ПР-08. Вміти складати індивідуальні програми розвитку для дітей з особливими освітніми потребами та необхідні для навчання документи; бути знайомим з універсальним дизайном в освіті та розумним пристосуванням.

ПР-18. Володіти технологіями організації розвивального предметно-ігрового, природно-екологічного, пізнавального, мовленнєвого середовища в різних групах раннього і дошкільного віку.

ПР-19. Збирати та аналізувати дані про індивідуальний розвиток дитини.

ПР-21. Розробляти індивідуальні програми соціалізації й адаптації дітей раннього і дошкільного віку.

5. Організація навчання				
Обсяг навчальної дисципліни				
Вид заняття		Загальна кількість годин		
лекції		24		
семінарські заняття / практичні / лабораторні		48		
самостійна робота		108		
Ознаки навчальної дисципліни				
Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий	
6-7	012 Дошкільна освіта	3-4	Нормативний	
Тематика навчальної дисципліни				
Тема		кількість год.		
		лекції	заняття	сам. роб.
Тема 1. Поняття «дитина з особливими освітніми потребами». Класифікація особливостей психофізичного розвитку. Поняття «діти з ООП» і «діти з обмеженими можливостями». Класифікація порушень розвитку у дітей. Особливості і закономірності порушеного розвитку. Клінічна класифікація типів дизонтогенеза. Етіологія і патогенез дизонтогеней.		2	4	6
Тема 2. Діти з порушенням аналізаторів. Особливості розвитку дітей з порушеннями аналізаторів. Діти з порушенням слуху. Причини порушень слуху у дітей. Психолого-педагогічна характеристика дітей з порушеннями слуху. Діти з порушенням зору. Причини порушень зору у дітей. Психолого-педагогічна характеристика дітей з порушеннями зору.		2	4	8
Тема 3. Діти з порушеннями пізнавальних процесів та з порушеннями інтелектуального розвитку. Діти з порушенням інтелектуального розвитку. Особливості розвитку дітей з інтелектуальними порушеннями та психолого-педагогічні класифікації порушень. Поняття «порушення пізнавальних процесів». Класифікація порушень розвитку у дітей. Особливості розвитку цієї категорії дітей.		2	4	10

Тема 4. Діти з порушенням мовлення. Етіологія мовленнєвих порушень. Класифікація порушень мовлення у дітей. Порушення усного мовлення: порушення фонаційного та структурно-семантичного оформлення. Порушення писемного мовлення (читання та письма).	2	4	10
Тема 5. Діти з порушеннями опорно-рухового апарата (ПОРА). Причини виникнення та форми дитячого церебрального паралічу (ДЦП). Особливості розвитку дітей з ДЦП.	2	4	10
Тема 6. Поняття «діти з порушенням емоційно-вольової сфери». Причини виникнення порушення та особливості розвитку дітей з порушенням емоційно-вольової сфери. Особливості діагностики РДА та СДУГ. Прояви РДА. Прояви СДУГ.	2	4	10
Тема 7. Інтегративна освіта: сутність, завдання і принципи. Сутність і зміст поняття «інтегративна освіта». Завдання та принципи інтегративної освіти. Концепція інтегративного навчання в документах ЮНЕСКО, дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ).	2	4	8
Тема 8. Механізми забезпечення інтегративної освіти у міжнародних та національних документах і законодавстві. Міжнародні документи ООН у сфері інтегративного навчання. Законодавство України щодо забезпечення права дітей з ООП.	2	4	6
Тема 9. Діяльність інтегративно-ресурсних центрів (ІРЦ) в Україні. Нормативна база створення ІРЦ. Структура ІРЦ, її завдання. Принципи роботи ІРЦ. Посадові обов'язки фахівців (консультантів) ІРЦ. Взаємодія фахівців ІРЦ з командою психолого-педагогічного супроводу (КППС) в закладах освіти.	2	4	10
Тема 10. Індивідуальна програма розвитку (ІПР) дитини з ООП в умовах інтегративного освітнього середовища. Індивідуальна програма розвитку дитини з ООП як документ реалізації індивідуальної освітньої траєкторії. Технологія розробки ІПР та етапи її виконання. Індивідуальний навчальний план та індивідуальна програма розвитку.	2	4	10
Тема 11. Практика взаємодії з батьками дітей з особливостями розвитку в інтегративному просторі. Педагогічні умови соціалізації дітей з ООП в інтегративному закладі.	2	4	10
Тема 12. Універсальний дизайн інтегративного освітнього середовища. Універсальний дизайн (УД) у сфері освіти. Принципи УД. Особливості застосування УД в інтегративному середовищі. Облаштування просторово-фізичного інтегративного середовища для дітей з ООП. Медіатека та ресурсна кімната.	2	4	10
Загальна кількість годин:	24	48	108

6. Система оцінювання навчальної дисципліни

Загальна система оцінювання навчальної дисципліни	З урахуванням Порядок організації та проведення оцінювання успішності здобувачів вищої освіти (pnu.edu.ua) Вид контролю: <u>Залік (VI семестр):</u>
---	---

	підсумкова оцінка (за роботу на практичних заняттях $50 \times 9 = 45$ балів чи за виконання індивідуальних завдань $50 \times 9 = 45$ балів). Неформальна освіта – 5 балів. Максимальна – 50 балів). К/р – 50 балів. Разом – 100 балів. <u>Екзамен (VII семестр):</u> підсумкова оцінка (за роботу на практичних заняттях $50 \times 9 = 45$ балів чи за виконання індивідуального завдання $50 \times 9 = 45$ балів). Неформальна освіта – 5 балів. Максимальна – 50 балів). Екзамен – 50 балів. Разом – 100 балів.
Вимоги до письмових робіт	Критеріями оцінювання <i>анотацій наукових статей</i> є вміння студента стисло визначати ключові позиції, які викладені автором у статті. Критеріями оцінювання роботи з <i>першоджерелами</i> є здатність студента тезово розкрити зміст запропонованого матеріалу. Оцінювання <i>повідомлення (доповіді)</i> здійснюється за такими критеріями: самостійність та оригінальність дослідження, виконання поставлених автором завдань, здатність здійснювати узагальнення на основі опрацювання теоретичного матеріалу та відсутність помилок при оформленні цитування й посилань на джерела. Оцінювання <i>створених блок-схем, інтелект-карт, проєктів чи відеороликів</i> здійснюється за наступними критеріями: оригінальність подачі, новизна (свіжість) ідеї, використання сучасних комп'ютерних технологій, лаконічність подачі інформації. <i>Терміни підготовки робіт:</i> для денної – два тижні після пари в розкладі; для заочної – за 15 днів до початку сесії. Матеріали подавати в електронному варіанті на пошту викладача. <i>Критерії оцінювання під час підсумкового контролю</i> Підсумкова оцінка виставляється за результатами поточного та проміжного контролю.
Семінарські заняття	Робота на кожному семінарському занятті складається з підготовки питань, запропонованих у плані заняття, та виконання завдань, запропонованих для самостійної роботи.
Умови допуску до підсумкового контролю	Виконання 50 % завдань.
Підсумковий контроль	<i>Форма контролю</i> – залік, екзамен, <i>форма здачі</i> – комбінована.

7. Політика навчальної дисципліни

Письмові роботи виконуються з використання цифрових технологій та з посиланнями на джерела з урахуванням вимог до виду роботи.

Академічна доброчесність: Кодекс честі Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (нова редакція). <https://pnu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/09/>

Відвідування занять.

Лекційні заняття не відпрацьовуються, але знання лекційного матеріалу обов'язкове.

Пропущені семінарські заняття здобувач відпрацьовує, індивідуально виконуючи передбачену у плані лекційного чи практичного заняття роботу. Для цього використовуються:

- усне опитування;
- перевірка письмових завдань;
- заслуховування і перегляд відео, презентацій;
- перевірка виконаної, передбаченої програмою курсу, самостійної роботи (рекомендованих індивідуальних завдань тощо).

Неформальна освіта:

Положення про визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної освіти в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника (Редакція 3) (введено в дію наказом ректора № 672 від 24.11.2022 р.) <https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2022/11/neformalna-osvita.pdf>

8. Рекомендована література

1. Безпечне освітнє середовище: надання індивідуальної підтримки учням з особливими освітніми потребами під час підготовки до реагування на надзвичайні ситуації : лист Міністерства освіти і науки України УІРО від 22.06.2023 р. № 172. 16с.

2. Брушневська І. М. Використання ймовірного прогнозування у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами. Acta Paedagogica Volyniensis, 2023, 2, 114-119, doi: <https://doi.org/10.32782/apv/2023.2/17/>

3. Брушневська І. М., Рібцун Ю. В. Психолого-педагогічна підтримка дітей 5р.ж. із лексико-граматичними труднощами : навч.-метод. посіб. для роботи з дітьми із порушеннями мовлення / І. М. Брушневська, Ю. В. Рібцун. Луцьк, 2023. 204 с.

4. Васильєва Г. І. Позиції зарубіжних вчених впровадження інклюзивної освіти. Методологія неперервної освіти та наукового дослідження : колективна монографія / за ред. Н. М. Рідей, Е. В. Лузік. Київ: ТОВ ЦП «Компринт», 2020. С. 125-132.

5. Захарова Л. Г. Роль інклюзивно-ресурсних центрів в реалізації корекційно-розвиткової складової інклюзивного навчання // *Інклюзивна освіта: ідея, стратегія, результат : матеріали I Всеукраїнської міждисциплінарної науково-практичної конференції* (м. Тернопіль, 8 квітня 2021 р.). Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2021. С. 75-79.

6. Інклюзивне навчання в закладі дошкільної освіти : навчально-методичний посібник / Т. В. Наумчук та ін.. Київ : Літера ЛТД, 2024. 160 с.

7. Корекційно-розвиткова робота з учнями з порушеннями опорно-рухового апарату в умовах інклюзивної освіти : навчально-методичний посібник / за заг. ред. О. Е. Жосана. Кропивницький : КЗ «КОІППО імені Василя Сухомлинського», 2021. 96 с.

8. Кудярьська Т.Р. Інтерактивне навчання, освітні технології, інклюзивна освіта: стан, перспективи удосконалення. /Тетяна Романівна Кудярьська/ Педагогічний факультет; Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника. Івано-Франківськ: Видавець Кушнір Г.М., 2021. 184с.

9. Матвеева Н.О. До питання організації освітнього процесу дітей з особливими освітніми потребами в умовах воєнного стану. *Вісник «Української асоціації корекційних педагогів» «Корекційна педагогіка»*, Київ, 2023, випуск 2, С. 29-33.

10. Матющенко І.М. Сучасні тенденції соціалізації дітей із тяжкими порушеннями мовлення. *Вісник «Української асоціації корекційних педагогів» «Корекційна педагогіка»*, Київ, 2023, випуск 1, С. 26-29.

11. Нич В.В. Особливості навчальної та корекційно-виховної роботи з дітьми з порушеннями зору. *Вісник «Української асоціації корекційних педагогів» «Корекційна педагогіка»*, Київ, 2023, випуск 1, С. 47-53.

12. Платаш Л. Б. Становлення державно-громадських механізмів розвитку інклюзивної освіти в Україні (1990-2020рр.). *Науковий журнал Хортицької національної академії*. 2020, № 1 (2). С. 162-187.

13. Повіренна І., Павлюк Р., Психолого-педагогічний супровід молодших школярів з порушеннями мовлення в умовах спеціального закладу освіти. *Педагогічна освіта: теорія і практика. Психологія. Педагогіка. Збірник наукових праць*. 2023. № 40. С. 85-92.

14. Погребняк В.О. Педагогічні умови соціалізації дітей з порушеннями мовлення в інклюзивному закладі. *Вісник «Української асоціації корекційних педагогів» «Корекційна педагогіка»*, Київ, 2023, випуск 2, С. 39-42.

15. Практика взаємодії з батьками дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному просторі: метод. посіб. / уклад. : О. В. Коган та ін. Лисичанськ : ТОВ «ФОКСПРИНТ», 2021. 80 с.

16. *Психолого-педагогічна підтримка дітей із заїканням в умовах війни: навч.-метод. посіб.* / Рібцун Ю. В. К. : ІСПП, 2022. 24 с.

17. Синьов В. М., Шевченко В. М. Інтеграція дітей з особливими освітніми потребами в соціальне середовище в сучасних умовах. *Inclusion and Diversity*, 2024. № 3. С. 92-96.

18. Співпраця вчителя та асистента вчителя в інклюзивному освітньому середовищі (методичні рекомендації) / Литвяк Д. М., Зленко Л. О. Чернігів: ЧОППО, 2023. 66 с.

19. Скрипник Т.В., Мартинчук О.В. Алгоритм психолого-педагогічного супроводу учнів молодшого шкільного віку з особливими освітніми потребами. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Психологія*. 2021. Том 32 (71). №2. 2021. С. 163-168.

20. Скрипник Т.В., Мартинчук О.В., Супрун Г.В., Криваковська Р.В. Особливості партнерства між фахівцями закладу освіти та батьками дитини з особливими освітніми потребами. *Наукові перспективи*. № 6 (24). 2022. С. 528-544.

21.

Додаткові ресурси (за наявності)

1. ЕНК «Інклюзивна освіта». Режим доступу:
<https://elearning.kubg.edu.ua/course/view.php?id=13707>
2. www.ussf.kiev.ua – сайт Всеукраїнського фонду «Крок за кроком».
3. Освіта дітей з особливими потребами / Сайт МОН України [Електронний ресурс].
Режим доступу: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/osvita-osibz-osoblivimi-potrebami/>
4. Сайт НУШ. Режим доступу: <https://nus.org.ua/articles/shkola-dlya-vsih-prohodteonlajn-kurs-pro-organizatsiyu-inklyuzyvnoho-seredovyshha/>
<https://drive.google.com/drive/folders/1KPQltOoYFY9deY6d042SKlfLkmX4fD9E>
<https://drive.google.com/drive/folders/1KPQltOoYFY9deY6d042SKlfLkmX4fD9E>
<https://drive.google.com/drive/folders/1KPQltOoYFY9deY6d042SKlfLkmX4fD9E>
5. Каталог курсів від Prometheus: безкоштовні, платні, з сертифікатом і без – платформа курсів для педагогічних працівників.

Ресурси для неформальної освіти:

1. Онлайн-курс для вчителів початкової школи. Edera.
Режим доступу до ресурсу: <https://courses.ed-era.com/courses/course-v1:MON-EDERA-OSVITORIA+ST101+st101/about>
2. Школа для всіх. Онлайн курс про організацію інклюзивного освітнього середовища.
Режим доступу:
https://study.edera.com/uk/courses/course/?_ga=2.58450345.2045256465.1625645308-1261316289.1625645308409
3. Онлайн курси з інклюзивної освіти.
Режим доступу: <https://naurok.com.ua/upgrade/kursy-inklyuzyvna-osvita>
4. Навчаємося з радістю. Онлайн-курс для спеціалістів, які працюють з дітьми із синдромом Дауна і дітьми з інтелектуальними порушеннями.
Режим доступу: <https://courses.ed-era.com/courses/course-v1:DownSyndrome+DS101+2020/about>.
5. Недискримінаційний підхід у навчанні. Онлайн-курс.
Режим доступу: <https://courses.ed-era.com/courses/course-v1:EdEra-Studena+Inc+1/about> .
6. Робота вчителів початкових класів з дітьми із особливими освітніми потребами.
Онлайн-курс. Режим доступу: <https://courses.ed-era.com/courses/course-v1:EdEraSmartOsvita+Inc+1/about> .
7. Участь батьків у організації інклюзивного навчання. Онлайн-курс.
Режим доступу: <https://courses.ed-era.com/courses/course-v1:EdEraSmartOsvita+Par+1/about>

Список рекомендованих художніх книг:

- ✓ Л. Уліцька «Донька Бухари».
- ✓ Дж. Піколт «Крихка душа».
- ✓ Я.Л. Вишневський «Повторення долі».

- ✓ Люко Дашвар «Гоцик».
- ✓ С. Процюк «Руйнування ляльки».
- ✓ Оксана Радущинська «Метелики у крижаних панцирах».
- ✓ Ібен Акерлі «Ларс. LOL».
- ✓ Лінда Муллани Гант «Риба на дереві».
- ✓ Джулія Волтон «Слова на стінах».
- ✓ Ентоні Дорр «Все те незримо світло».
- ✓ Кім Слейтер «Розумник».
- ✓ Дженді Нельсон «Я віддам тобі сонце».
- ✓ Шерон Дрейпер «За межею».
- ✓ Гальфдан В. Фрайгоа «Любий Габріелю».

Розділи монографії

1. Кузенко О., Кравець Н.. Використання ІТ в реалізації завдань особистісного розвитку вихованців інклюзивних груп закладів дошкільної освіти/ Contemporary Trends of Improving Quality of Pedagogical Activity in the Context of Educational Modernization Process: monograf. Publishing House of University of Technology, Katowice, 2022. P. 77 - 87.

2. Кузенко О.Й., Кудярска Т.Р., Кравець Н.С.. Актуальні аспекти психолого-педагогічного супроводу мовленнєвого розвитку особистості в період дошкільного дитинства. Modern Approaches to Ensuring Sustainable Development. Collective Monograph. Katowice: 2023. С.362-367. Monografia_2023_2.pdf

3. Кузенко О., Мацук Л., Кравець Н.. Ігрові мовленнєві технології як дієвий засіб особистісного розвитку дітей в інклюзивному освітньому просторі // Quality of Life in Global and Local Contexts: Values, Innovation, and Multidisciplinary Dimensions. Monograph. Scientific editors: Nestorenko T., Pokusa T. Opole: The Academy of Applied Sciences – Academy of Management and Administration in Opole, 2023; P.531-542.

4. Mariia Adamiv, Nadiia Kravets, Paulina Szastaj. Psychological and Pedagogical Support of Children with Special Educational Needs in the Conditions of Inclusion. Психолого-педагогічний супровід дітей із особливими освітніми потребами в умовах інклюзії. С. 373-384. 2021p.in Opole, Poland ISBN 978-83-66567-33-7 Current Problems of Harmonization of Personality Development.

Доцент кафедри теорії та методики дошкільної і спеціальної освіти

_____Тетяна КУДЯРСЬКА